25/03/2019

Μαντώ Μαυρογένους: Ο αγώνας για την ελευθερία και το άδοξο τέλος

/ Επικαιρότητα

Εξέχουσα μορφή της Ελληνικής Επανάστασης, μία από τις ελάχιστες γυναίκες που διακρίθηκαν στον Αγώνα. Οι πληροφορίες για τη ζωή και τη δράση της αντλούνται κυρίως από ξένους συγγραφείς, τους οποίους φαίνεται ότι είχε σαγηνεύσει με την προσωπικότητα και την ομορφιά της και όχι από τους συγχρόνους της Έλληνες ιστορικούς και απομνηματογράφους, που αποσιώπησαν ή υποτίμησαν την προσφορά της στον Αγώνα.

Η Μαντώ (Μαγδαληνή το βαπτιστικό της όνομα) Μαυρογένους γεννήθηκε το 1796 ή το 1797 στην Τεργέστη, όπου ο πατέρας της Νικόλαος Μαυρογένης, γόνος της ονομαστής φαναριώτικης οικογένειας των Μαυρογένηδων με καταγωγή από τις Κυκλάδες, ασχολείτο με το εμπόριο.

Η μητέρα της Ζαχαράτη Χατζή Μπατή, γεννημένη στη Μύκονο, αλλά με καταγωγή από τη Σπάρτη, ήταν πολύγλωσση και κρατούσε τα κατάστιχα των εμπορικών

δραστηριοτήτων του άνδρα της. Σύμφωνα με τον Γάλλο φιλέλληνα στρατιωτικό και συγγραφέα Μαξίμ Ρεμπό (1760-1842), η Μαντώ γνώριζε γαλλικά και ιταλικά.

Ήταν προικισμένη μ' ένα γλυκύτατο χαρακτήρα, αλλά «όταν μιλάει για την ελευθερία της πατρίδας της, φλογίζεται, η συζήτηση ζωντανεύει και τα λόγια της κυλάνε με μια φυσική ευγλωττία που σου κρατούν την ανάσα».

Με την έναρξη της Επανάστασης, η Μαντώ Μαυρογένους από την Τήνο, όπου διέμενε μετά τον θάνατο του πατέρα της το 1818, έσπευσε στη Μύκονο (29 Δεκεμβρίου 1821, σύμφωνα με τον Κασομούλη) και πρωτοστάτησε στην εξέγερση των κατοίκων του νησιού. Διέθεσε μεγάλα χρηματικά ποσά για τον εξοπλισμό και την επάνδρωση μυκονιάτικων πλοίων και κατά τις πληροφορίες ξένων, κυρίως, περιηγητών έλαβε μέρος σε επιχειρήσεις εναντίον των Τούρκων στην Κάρυστο, στο Πήλιο και τη Φθιώτιδα (1823).

Στις 11 Οκτωβρίου 1822 ηγήθηκε του αγώνα των κατοίκων της Μυκόνου για την απόκρουση της απόβασης των αλγερινών πειρατών στο νησί. Η παρουσία της αποσιωπάται από τους Έλληνες ιστορικούς, αλλά την αναφέρει ο Γάλλος περιηγητής Φρανσουά Πουκεβίλ (1773-1838).

Από τις ελληνικές πηγές προκύπτει ότι το 1823 το Βουλευτικό αναγνώρισε με απόφασή του τις ως τότε υπηρεσίες της και της απένειμε το βαθμό του αντιστρατήγου. Τον Μάιο του 1825 η Μαντώ προσέφερε στην κυβέρνηση ομολογίες 30.000 γροσίων και ζήτησε να διατεθούν για να λάβει μέρος η ίδια, με όσους στρατιώτες θα τής διέθετε η διοίκηση, σε επιχειρήσεις εναντίον των Τουρκοαιγυπτίων.

Η οικονομική ενίσχυση του Αγώνα από τη Μαντώ Μαυρογένους και γενικότερα η δράση της, όπως οι επιστολές της προς τις φιλελληνίδες τής Γαλλίας και της Αγγλίας, κατέστησαν θρυλικό το όνομά της στους ευρωπαϊκούς φιλελληνικούς κύκλους και η προσωπογραφία της τυπώθηκε και κυκλοφόρησε το 1827 σε όλη την Ευρώπη.

Το 1825 ζούσε στο Ναύπλιο σ' ένα μισοερειπωμένο σπίτι. Οι πόροι της είχαν εξαντληθεί και αναγκαζόταν να εκποιεί ακίνητα της οικογένειάς της που είχε στα νησιά των Κυκλάδων.

Ο έρωτάς της για τον στρατηγό Δημήτριο Υψηλάντη (1794-1832) προκάλεσε την αντίδραση τού περιβάλλοντός του και πολλά κουτσομπολιά στο Ναύπλιο. Ο Υψηλάντης φαίνεται να της είχε υποσχεθεί γάμο, αλλά σύμφωνα με τον Μαυροκορδάτο, «επικράθη πάρα πολύ και απεφάσισε να πάρη το λόγο του οπίσω, όπου είχε δώσει προς αυτήν πριν ανακαλύψει τας μετά του κυρίου Βλακέρου

σχέσεις της».

Ο Βλακέρος, όπως τον αποκαλούσαν οι Έλληνες, ήταν ο άγγλος φιλέλληνας Έντουαρντ Μπλάκιερ (1779 – 1832), μία αμφιλεγόμενη προσωπικότητα, που έπαιξε ενεργό ρόλο στα δάνεια της ανεξαρτησίας.

Η αθέτηση της υπόσχεσης του Δημητρίου Υψηλάντη ότι θα τη νυμφευόταν, η ένδεια στην οποία είχε περιέλθει και η βίαιη απομάκρυνσή της από το Ναύπλιο το 1826 με εντολή του Ιωάννη Κωλέττη, υπήρξαν βαρύτατα πλήγματα για την ηρωίδα. Ενεργώντας απερίσκεπτα υπέβαλε στην Εθνοσυνέλευση της Τροιζήνας (1827), ένα υπόμνημα – κατηγορητήριο κατά του Υψηλάντη, ζητώντας από τους πληρεξουσίους να δικαιώσουν την ίδια και να καταδικάσουν τον στρατηγό.

Όπως μας πληροφορεί ο πολιτικός και συγγραφέας Νικόλαος Δραγούμης (1809-1879) στις «Ιστορικές Αναμνήσεις του: «Και εκ των ακροατών μία μόνη γυνή, η αντιστράτηγος Μαντώ Μαυρογένους, ήτις πωλήσασα τα εν Μυκόνω υπάρχοντα αυτής ώρμησεν εις το πεδίον τού Αγώνος, φορούσα μέλαιναν εσθήτα χρυσοπάρυφον και πίλον ευρωπαϊκόν, ουχί βεβαίως του τελευταίου των Παρισίων συρμού, και διά νευμάτων αιτουμένη την ανάγνωσιν τής ουδέποτε αναγνωσθείσης κατά τού Υψηλάντου αναφοράς». Το υπόμνημα της Μαυτογένους δεν αναγνώστηκε ποτέ, ούτε καν αναφέρεται στα πρακτικά της Συνέλευσης.

Νέα σχετική αναφορά υπέβαλε λίγες μέρες μετά την άφιξη στην Ελλάδα του Ιωάννη Καποδίστρια (1η Φεβρουαρίου 1828). Ο πρώτος κυβερνήτης του νεοσύστατου ελληνικού κράτους αναγνώρισε τα ανδραγαθήματα και τις θυσίες της προς το έθνος και τις απένειμε τον τιμητικό βαθμό του αντιστρατήγου και μικρή σύνταξη. Παράλληλα, τις ανέθεσε την εποπτεία του Ορφανοτροφείου του Ναυπλίου.

Μετά τη δολοφονία του Καποδίστρια (1831) τα προβλήματα επιβίωσης οξύνθηκαν για την ηρωίδα, ενώ επιδεινώθηκαν και οι σχέσεις με την οικογένειά της. Η μητέρα της, αλλά και ο σύζυγος της αδελφής της την κατηγορούν ότι κατασπατάλησε τη μεγάλη οικογενειακή περιουσία. Αναγκάζεται τότε να απευθύνει επιστολή προς τον βασιλιά Όθωνα και να του διεκτραγωδήσει την κατάστασή της. Δεν λαμβάνει καμία απάντηση.

Εγκαθίσταται στη Πάρο, όπου υπήρχαν συγγενείς της, αλλά για κακή της τύχη θα προσβληθεί από τυφοειδή πυρετό. Στην Παροικιά υπάρχει ένας μόνο γιατρός και αυτός πρακτικός, ο Φραγκίσκος Κονταρίνης, που στο παρελθόν είχε δουλέψει στην Ιταλία ως βοηθός φαρμακοποιού. Ένα πρωινό του Ιουλίου του 1840 η ηρωίδα θα κλείσει για πάντα τα μάτια της, σε ηλικία 44 ετών, σχεδόν λησμονημένη απ’ όλους.